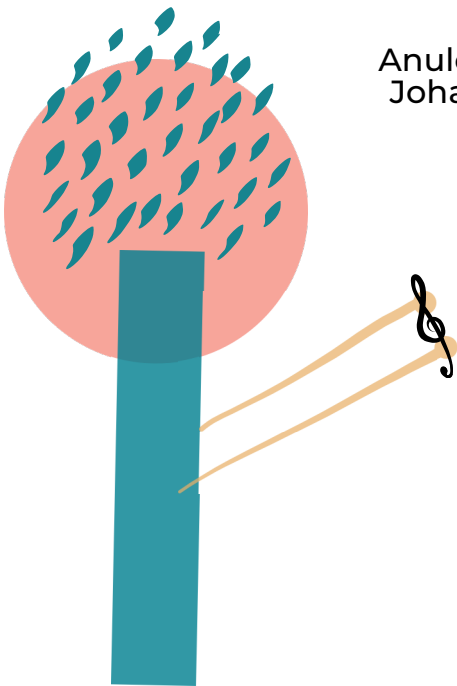

MITÄ KUULUU?

Katsomusdialogikasvatusta
musiikin avulla

Anuleena Kimanen, Sari Hajar Sorsa,
Johanna Miettinen, Jani Tiirikainen

MITÄ KUULUU?

“Mitä kuuluu?” on pedagoginen aineisto, jonka teemana on katsomusdialogin edistäminen musiikin keinoin. Materiaalin käyttö ei vaadi musiikillista osaamista, vaan materiaalissa käytetään musiikkia apuna. Harjoituksia, ääniä ja keskusteluohjeita voi käyttää soveltaen erikäisten lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa.

Aineiston ideointi lähti liikkeelle halusta tarjota taidelähtöisiä menetelmiä ja laajentaa musiikin käyttöä osana dialogikasvatusta. Kun ideoinnista alettiin edetä konkretiaan, innoitusta saatiin Antti Mäkelän ja Pekka Tolosen Turun yliopiston Opettajankoulutuslaitokselle ideoimasta monialaisen oppimisen ja opettamisen kurssista Mitä kuuluu, jolla kasvatustyöryhmän jäsen Anuleena Kimanen opetti syksyllä 2021. Tuolla kurssilla pidettyjä katsomusdialogisia harjoituksia on tässäkin materiaalissa.

Katsomusdialogin edistäminen musiikin keinoin tukee monialaista oppimista, johon perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan kaikkien oppiaineiden pitäisi vuorollaan osallistua. Musiikki tai äänimaailmat voivat yhtäältä eli katsomusaineiden oppimistavoitteiden mukaisesti olla virike keskustelulle uskontoperinteistä ja musiikin roolista niissä. Joskus lempikappaleet kiteyttävät meille tärkeitä periaatteita tai oivalluksia elämästä, jolloin niiden avulla voidaan käydä henkilökohtaisempaakin dialogia. Musiikkimaku voi olla myös keskeinen osa identiteettiä, ja silloin siitä keskusteleminen voi edellyttää kunnioittavan keskustelun sääntöjen tuntemista. Toisaalta musiikin oppimistavoitteiden näkökulmasta musiikillinen dialogi ohjaa kasvattamaan musiikillista lukutaitoa: Miksi minulle vieras musiikki voi kuulostaa rumalta tai hullunkuriselta? Mitä siinä kuulee se, jolle se on osa omaa kulttuuriperintöä? Voidaan kuunnella rytmejä, intervaleja, melodioita tai soitinuksia.

Aineisto on osa YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon materiaaleja, joita löydät lisää dialogikasvatuksen portaalista www.dialogikasvatus.fi. Lisätietoa yhteisymmärrysviikosta löydät osoitteesta www.yhteisymmärrysviikko.fi sekä viikon kasvatäjille suunnatusta Dialogitaitajat-kampanjasta kampanjan omilta sivuilta www.dialogitaitajat.fi.

Kasvatustyöryhmän lisäksi eri katsomusten piirissä merkityksellisiä ääniä pohtivat yhteisymmärrysviikon ohjausryhmän jäsenet. Lämmin kiitos eri katsomusten edustajille, jotka osallistuivat äänien keruuseen!

ERI PERINTEIDEN ÄÄNIÄ

Tässä tehtävässä tutustutaan eri katsomuksellisten perinteiden äänimaailmoihin. Voitte itse valita äänenne tai hyödyntää tähän materiaaliin vinkiksi laitettuja äänimaailmoja. Vinkkien perusteella voitte etsiä vastaavia ääniä eri videopalveluista tai äänitekirjastoista tai -arkistoista.

Huomioithan, että jollekin jokin ääni on meteliä ja toiselle sillä on syvä merkitys. Harjoitellaan siis samalla kunnioittavaa kuuntelua.

Kuunnelkaa ääni yhdessä, mielellään ilman videokuva, ja pohtikaa sen herättämiä mielikuvia:

- Tunnistatko äänen?
- Mitä mielikuvia ääni herättää? Millaiseen paikkaan kuvittelet äänen?
- Kuinka kuvailisit ääntä? Onko se sinun korvissasi ruma, kaunis tai jotain muuta?
- Mikä äänessä on tuttua? Mihin sitä voisi verrata?
- Tunnistatko uskonnollisen perinteen, johon ääni liittyy?

Käykää tämän jälkeen läpi, mitä äänestä kerrotaan materiaalissa. Kuunnelkaa ääni uudestaan, nyt kenties kuvan kanssa. Muuttuuko mielikuva äänestä, kun siitä saa lisää tietoa?

Voitte jatkaa keskustelua äänien merkityksestä katsomuksissa.

- Mikä ääni ei sovi esimerkiksi oman uskontosi pyhäkköön tai johonkin syvälliseen tai pysäyttävään hetkeen?
- Mikä sinulle on syvien tai pyhien kysymysten äärelle johdettava ääni? Tai mielestäsi syvälliseen, herkkään, pysäyttävään tai pyhään hetkeen sopiva ääni? → Voitte kerätä äänistä ketjun, jota kuunnellaan yhdessä hiljaisuudessa.
- Tuliko yllätyksiä, kun kuuntelit muiden pyhiä ääniä?
- Mitä haluat kysyä toisen äänestä tai kertoa omasta äänestäsi?
- Millaista on kunnioittava kuuntelu?

Kunnioittavan kuuntelun pohdinnassa voit hyödyntää esimerkiksi seuraavalta sivulta löytyviä ohjeita:

KUUNTELEN MYÖTÄTUNNOLLA

- Pysin kunnioittavaan kuunteluun ja ymmärtämään, että toiselle kuuntelemalleni äänellä on syvä merkitys.
- Ymmärrän, että kuulemallani voi olla herkkää ja henkilökohtaista merkitystä.
- Kysyn kunnioittavasti, jos haluan lisätietoa, mutten oletta, että minulle tulee kertoa kaikesta.
- Havainnointi, empaattisuus ja myötätuntoiset, tarkentavat kysymykset toimivat paremmin kuin oletukset, arvostelu ja kokemusten vertailu.
- Ymmärrän, että kuuntelen musiikkia ja äänimaailmoita omista näkökulmistani ja henkilöhistoriastani käsin.

KUUNTELEN JA KESKUSTELUN KUULEMASTANI VASTUULLISESTI

- Pysin tuomaan omia näkökulmia esiin vilpittömästi ilman pyrkimystä loukata.
- Tavoitteenani ei ole muuttaa toisten arvoja tai maailmankatsomusta omaani vastaavaksi – sen sijaan tavoittelen yhdenvertaista pohdiskelua.
- Osaan säädellä omia tunnereaktioitan siten, etten ole hyökkäävä silloinkaan, kun keskustelukumpanin maailmankuva ei vastaa omaani.
- Hyväksyn, etten ole aina oikeassa enkä tiedä kaikkea.
- Vähennän omalla toiminnallani painetta edustaa oman näkökulman sijasta oletettua viiteryhmää. Etsin itsestäni rohkeutta puuttua epäkohtiin, suojellen samalla itseäni liialta kuormittumiselta.

Lähde: <https://dialogikasvatus.fi/wp-content/uploads/2022/05/turvallisemman-keskustelun-ohjeet.pdf>

VALAMON LUOSTARIN AAMUPALVELUKSEN KELLONSOITTO

(esim. https://www.youtube.com/watch?v=7_e4SKxAQTc)

Ortodoksisissa kirkoissa kirkonkelloja soitetaan käsin. Kellojen soitto hoidetaan seurakunnissa usein vapaaehtoisvoimin, vapaaehtoiset ovat kouluttautuneet mm. Uuden Valamon luostarissa kellonsoittokurssilla. Se, kuinka kelloja soitetaan, riippuu suuresti kellojen määrästä. Pienissä rukoushuoneissa saattaa olla vain yksi kello, isommissa kirkoissa voi olla 14 kelloa. Kellonsoittotapoja on erilaisia, seuraavat ovat tavallisimmat tavat. Videon alussa on yleisin soittotapa, ilmoitussoitto, joka on merkki pian alkavasta jumalanpalveluksesta. Ilmoitussoitossa soitetaan vain yhtä kelloa toistuvasti, yhteensä 40 kertaa. Videolla soittotapa vaihtuu pian arkipäivän aamupalveluksen juhlasoittoon, joka on myös ennen jumalanpalveluksen alkamista. Juhlasoitossa soitetaan kaikilla kelloilla iloisia sarjoja. Kolmas kellojen soittotapa on vuoro-soitto, siinä soitetaan kelloja hitaasti pienimmästä suurimpaan. Sitä käytetään, kun vainajaa lähdetään viemään kirkosta siunaustilaisuudesta hautausmaalle haudattavaksi.

SHOFARIN SOITTOA JERUSALEMISSA

(esim. <https://www.youtube.com/watch?v=EKQrBURDtQE>)

Shofar on oinaan sarvesta tehty torvi, jota soitetaan juutalaisen uudenvuoden rosh-hashanan aikana useita kertoja. Se on juhlava fanfaari uudelle vuodelle, mutta se myös kutsuu katumukseen, jonka myötä uusi vuosi aloitetaan puhtaalla omatunnolla. Soitto koostuu pitkästä puhalluksesta (tekiah), kolmen lyhyemmän puhalluksen sarjasta (shevarim) ja kielellä lyhyiksi "tavuiksi" pätkitystä pitkästä puhalluksesta (teruah).

HALAL-POP

(esim. <https://www.youtube.com/watch?v=GeQ0ZsKkUzc>)

Islamissa on erilaisia tulkintoja musiikista, ja siitä voiko lauluja säestää musiikkisoittimin. Tämän vuoksi osassa islamilaisista lauluista, nashiideista, on käytetty vain ihmisääntä, osassa on rumpusäestys, joka oli käytössä myös profeetta Muhammedin aikana. Joillakin laulajilla on lauluista kaksi versiota, erilaisin soittimin säestetty ja ilman niitä. Laulujen sanat eivät saa olla moraalittomia. Tämä laulu on esimerkki nashiidista pop-musiikin muodossa. Laulussa luetellaan Jumalan 99 nimeä, jotka löytyvät Koraanista ja islamin perimätiedosta. Nimet kuvastavat Jumalan ominaisuuksia.

RUKOUSKUTSU ADHAN

(esim. <https://www.youtube.com/watch?v=ff74kghHgyU>)

Rukouskutsu kuuluu moskeijan tornista eli minareetista. Sen pitää kuulua kauas, sillä kutsun avulla ihmiset tiesivät yhden päivän viidestä rukousajasta koittaneen. Nykyään muslimimaissa käytetään pääsääntöisesti sähköistä äänenvahvistusta, mutta edelleen rukouskutsu sanotaan laulavalla äänenkäytöllä, resitoimalla, mikä auttaa ääntä kantamaan paremmin. Kuunnelkaa rukouskutsu ensin ilman videota ja keskustelkaa siitä. Sen jälkeen keskittykää kuuntelemaan pitkien äänien melodiaa. Näyttäkää kädellä, menevätkö säkeessä pitkät äänet ylös vai alas. Pitkien äänteiden välissä taitava mueddin, rukouksen kutsuja, koristelee säettä hyvin nopeilla ja lähellä toisiaan olevilla äänillä. Tarkastelkaa myös sanoja ja käännoästä.

TIIBETIN BUDDHALAISTA RESITOINTIA

(esim. <https://www.youtube.com/watch?v=1b5LkBSsC7c>)

Tiibetin buddhalaisuudessa musiikilla on hyvin suuri osa, ja se eroaa siinä useimmista muista buddhalaisuuden suuntauksista. Siihen kuuluu tekstien resitointia eli lauluäänellä lukemista, nk. kurkkulaulua (tässä hyvin matalia ääniä) sekä instrumentteja. Musiikki auttaa muistia, joten laulaja oppii tekstit vähitellen ulkoa. Samalla se tekee uskonnonharjoituksesta koko kehoon vaikuttavaa.

KANSAINVÄLISYYTTÄ MUSIIKIN AVULLA

(esim. <https://youtu.be/5g0CcecAV-E> Pohjoismaisten ja Eestin nuorten jäsenten tekemä laulu opiskelutapahtumaa varten <https://www.youtube.com/watch?v=KfRcUpoPl7w> ääniraita meditaatiosta)

Suomessa toimii useita Buddhalaisia suuntauksia edustavia ryhmiä. Ryhmät ovat jakautuneet esimerkiksi kulttuurin, kielen, suuntauksen tai perinnelinjan mukaan. Japanista lähtenyt mahayana-perinne Soka Gakkai on toiminut Suomessa 1970-luvulta. He keskittyvät Lootus suutran opiskeluun ja myös laulavat sen tekstejä. Yhdyskunnan verkkosivujen mukaan tämä YK:n alainen, kansainvälinen järjestö toimii 192 maassa, ja sen pyrkimykset myötävaikuttaa pysyvän rauhankulttuurin kehittämiseen perustuvat avoimeen dialogiin sekä rakentavaan, yhteisymmärrystä lisäävään toimintaan. Kaiken pohjana on ymmärrys siitä, että henkilökohtainen onni ja maailmanrauhan toteutuminen liittyvät erottamattomasti toisiinsa.

URUT JA KUORO

(esim. <https://youtu.be/DCJ20uaeR0I>)

Musiikkiesitykset, kuten esimerkiksi kuorolaulu tai urkumusiikki, ovat osa Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon toimintaa. Videolla esiintyy Yhdysvaltalainen Temppeleiaukion tabernaakkelienuoro, joka on yksi maailman suurimmista ja vanhimmista kuoroista. Kuorossa on 360 vapaaehtoista ja sen on perustettu 1800-luvun puolivälissä. Kuoroa säestetään uruilla. Urkujen erikoisuutena on 11 623 kultaista pilliä, jotka on tehty pyöreistä puusauvoista, jotka on käsin kaiverrettu utahilaisesta puusta. Kymmenen pilliä, jotka ovat peräisin vuonna 1867 rakennetuista alkuperäisistä uruista, toimivat yhä edelleen. Kuoron kotipaikka on Salt Lake City Utahissa, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon keskuspaikassa.

MAAILMA PUUTARHANA

- (esim. https://www.youtube.com/watch?v=44O_aTly7EU Onko ketään muuta vaikeuksien poistaja kuin Jumala / Arabian kielellä)
- <https://www.youtube.com/watch?v=PtZwN02b1bg> O Aalok Putra Agyani...Bahá'í prayer / Intia
- <https://www.youtube.com/watch?v=yRjFKMxi0ic> "Healing Prayer", Xolani & Sanele
- <https://www.youtube.com/watch?v=-skxQ3CXUCs>
- "Hlobisa" by Taraz, Nthabiseng & Page / Johannesburg, Etelä-Afrikka <https://refugemusic.bandcamp.com/track/evening-prayer-iltarukous> Iltarukous / Suomeksi
- <https://www.youtube.com/watch?v=yFJfL0IP0yk> "Tender Herb", Mea and Mitra / Suomi (englanniksi)
- <http://mea-music.bandcamp.com> Hartaudellista instrumentaalista taustamusiikkia / Suomi)

Bahá'í-uskon seuraajilla ei ole mitään erityistä ääntä (esim. kirkon kello tai rukouskutsu), joka kuvastaisi omaa katsomusta. Syy tähän on se, että Bahá'u'lláhin perusopetusten mukaan "Maapallo on vain yksi maa ja ihmiskunta sen kansalaiset". Vertauskuvallisesti maailma nähdään kauniina puutarhana, joka on täynnään erilaisia ja värikkäitä kukkia. Moninaisuus on kaunis ja rikastuttaa meitä. Näin ollen eri puolilla maailmaa bahá'ít lausuvat, laulavat tai messuavat bahá'í-opetuksia ja -rukouksia monenlaisilla eri tavoilla.

UKKOSKUORO MATTEUS-PASSIOSTA

(esim. https://www.youtube.com/watch?v=_uLpp6cW7sA)

Musiikki on nk. Ukkoskuoro Johann Sebastian Bachin Matteus-passiosta 1700-luvun alkupuolelta. Musiikki liittyy pääsiäistä edeltäviin päiviin kristinuskossa. Pääsiäisenä juhlitaan Jeesuksen heräämistä kuolleista ja siihen liittyvää ihmiskunnan pelastumista. Edeltävänä torstaina ja perjantaina (läntisissä kirkoissa kiirastorstai ja pitkäperjantai) muistellaan Jeesuksen vangitsemista ja kuolemaa. Lännen kirkoissa on pitkä perinne esittää näihin liittyviä tekstejä laulettuina siten, että eri henkilöt laulavat eri roolit. Nykyään tunnetuimpia passioita ovat Bachin monituntiset teokset, joissa on orkesteri, kuoro ja solistilaulajia. Raamatun tekstin lisäksi niissä on paljon tapahtumia pohdiskeluvia kohtia. Ukkoskuoro sijoittuu kohtaan, jossa Jeesus on juuri ilmiannettu vangitsijoille. Kuoro kysyy siinä kiihkeästi, miksei ilminantajaan osu salama, koska tämä teki niin väärin.

MUSIIKKI IDENTITEETIN LÄHTEENÄ JA MUUTOKSEN AIKAANSAAJANA

Tämän tehtävän voit suorittaa vuorovaikutteisena ryhmäpohdintana. Hyödynnä tehtävää tehdessä edellä olevia Kunnioittavan kuuntelun ohjeita.

SUOSIKKIKAPPALEET JA ELÄMÄNKATSOMUS

- Tee lista tämän hetken suosikkikappaleistasi. Pohdi, miksi pidät juuri näistä näistä kappaleista. Syyt voivat liittyä paitsi musiikkiin myös kappaleiden sanoitukseen ja sanomaan.
- Valitse suosikkikappaleittesi joukosta kaksi tai kolme ja erittele, mitä ne kertovat elämäntähtäksesi. Jos suosikkikappaleesi eivät mielestäsi kerro elämäntähtäksesi, niin erittele eroja/ristiriitoja tai mitä kappaleissa jää tulematta ilmi. Voit hyödyntää seuraavia elämäntähtäksen eri elementteihin liittyviä apukysymyksiä:
  - Millainen maailma/todellisuus on? (esim. satunnainen, arvaamaton, julma, vaarallinen, luotu, taideteos, kaunis, materiaa, hengen ja materiaalin sekoitus, henkinen, ihmistä varten olemassa, kaikkien lajien koti)
  - Millainen on ihminen? (esim. hyvä, paha, itsekäs, altruistinen, järkevä, laji muiden joukossa, erityisasemassa maailmassa, utelias, kykenevä ohjaamaan elämäänsä, kohtalon ohjaama)
  - Mikä elämässä on tärkeää? (esim. terveys, rakkaus, työ, kauneus, itsensä kehittäminen, ihmissuhteet, menestys, raha)
  - Millainen on hyvä yhteiskunta? (esim. yksilöä/ yhteisöä korostava, kilpailullinen, huolehtiva, vapaamielinen, hierarkkinen, selkeät tiukat normit antava, perinteitä kunnioittava)
- Pohdi, onko suosikkikappaleissasi jokin ydinsanoma. Erittele, mitä nämä ovat ja mitä ne mahdollisesti kertovat sinusta itsestäsi.
- Pohdi, onko musiikkimakusi muuttunut jotenkin elämäsi varrella – liittykö tähän muutoksia myös omaan identiteettiin ja elämäntähtäksesi?

MUSIIKKI MUUTOSVOIMANA

- Pohdi, mitä musiikkia kuuntelet, kun sinulla on elämässä haasteita tai olet valmistautumassa johonkin tärkeään. Pohdi ja erittele, miksi jokin kappale toimii sinulle “voimabiisinä”
- Katso Karri Miettisen (Paleface) video: “Sanan, äänen ja musiikin muutosvoima” (Kiasma, Tottelemattomuuskoulu. YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=eh_MZfPcMOK).
  - Pohdi ja erittele, miten musiikki voi toimia muutosvoimana a) yksilölle b) yhteisölle
  - Mitkä kappaleet nostaisit esille hyvinä esimerkkeinä kappaleista, joilla on ollut yhteiskunnallista muutosvoimaa? Perustele valintasi.

ERILAISIA IHMISKUVIA

- Etsi joku kappale, joka kertoo jotain ihmisyydestä. Kerro miksi valitsit kyseisen kappaleen ja mitä se kertoo ihmisyydestä

PIIRTÄMINEN ÄÄNIEN JA MUSIIKIN POHJALTA

Tässä tehtävässä voit käyttää hyödyksi “Eri perinteiden ääniä” tehtävän ääniä tai Moninaisen laulukirjan äänitiedostoja <https://dialogikasvatus.fi/material/moninaiset-laulut/>. Varaa tehtävää varten piirustuspaperia ja väriliitua, puuvärejä tai vesivärejä. Ideana on kuunnella soittolistan ääniä ja kappaleita sekä pohtia äänien taustoja.

- Oppilaille annetaan valmiiksi ääni tai kappale, jonka pohjalta he piirtävät niin, että jokainen ääni saa ainakin kaksi piirtäjää. Tutkitaan piirroksia yhdessä:
  - Mihin ääneen/kappaleeseen se liittyy?
  - Vertaillaan saman äänen/kappaleen piirtäneiden töitä ja pohditaan eroja ja yhtäläisyyksiä.
  - Pohditaan perusteluja sille, miksi ääni/kappale näyttää oppilaan mielestä siltä kuin se näyttää oppilaan luomassa teoksessa.
- Oppilaat voivat piirtää myös pareittain valitsemastaan äänestä ja keskustella piirrettyään, miksi töistä tuli erilaisia tai samanlaisia ja mistä erot tai samankaltaisuudet johtuvat.

Ohjeita ja apukysymyksiä piirtämiseen:

Ei piirretä ihmisiä, eläimiä, rakennuksia, esineitä, uskonnollisia symboleita, vaan pyritään saamaan ääni tai musiikki kuvattua erilaisilla abstrakteilla kuvioilla. Piirros ei saa olla loukkaava!

- Mikä väri äänestä tulee mieleen?
Onko ääni kirkas vai tumma?
Yksivärinen vai monivärinen?
- Millainen kuvio äänestä tulee?
Onko se toistuva vai muuttuva?
Onko kuvio suuri vai pieni?
- Miltä äänen rytmi mielestäsi näyttää?
- Millainen tila tai ympäristö äänestä tulee mieleen? Onko ääni suljetussa tilassa vai avarassa, luonnossa vai kaupunkimaisessa ympäristössä?
- Onko äänellä vuorokaudenaika?
Onko esim. valoisa tai pimeää?

